

“Zahal’na pedahohika ta istoriya pedahohiky” / V. M. Radchenko. – K., 2007. – 21 s.

18. Salyha S.Ya. Upravlinnya vyshchymy navchal’nymy zakladamy: monohrafiya / S.Ya. Salyha, O.V. Yaryshko. – Zaporizhzhya : ZTsNTEI, 2005. – 194 s.

19. Selyuk P.I. Osoblyvosti vprovadzhennya informatsiynykh tekhnolohiy v osvitiy protses Luts’koho pedahohichnoho koledzhu [Elektronnyy resurs] // Naukovi konferentsiyi. – Rezhym dostupu : <http://intkonf.org/selyuk-p-i-osoblyvosti-vprovadzhennya-informatsiynykh-tekhnolohiy-v-osvitiy-protses-lutskogo-pedagogichnogo-koledzhu>. – Nazva z ekranu.

20. Sikors’ka I.M. Udoskonalennya derzhavnoho upravlinnya vyshchoy osvity v konteksti yevropeys’koyi intehratsiyi : avtoref. dys. ... kand. nauk z derzh. upravl. : spets. 25.00.02 “Mekhanizmy derzhavnoho upravlinnya” / I. M. Sikors’ka. – D., 2006. – 26 s.

21. Skubashevs’ka O.S. Filosofiya innovatsiynoho rozvytku osvity v umovakh stanovlennya informatsiynoho suspil’stva v Ukraini : avtoref. dys. ... dokt. filos. nauk : spets. 09.00.10 “Filosofiya osvity” / O.S. Skubashevs’ka. – K., 2010. – 31 s.

22. Skubashevs’ka O.S. Filosofiya innovatsiynoho rozvytku osvity v umovakh stanovlennya informatsiynoho suspil’stva v Ukraini : dys. ... doktora filos. nauk : 09.00.10 / Skubashevs’ka Ol’ha Stanislavivna. – K., 2010. – 406 s.

23. Shevchenko V.M. Mekhanizmy realizatsii derzhavnoi polityky u sferi vyshchoi osvity v umovakh innovatsiynoho rozvytku Ukrainy [Elektronnyy resurs] // Elektronne naukove fakhove vydannia “Derzhavne upravlinnya: udoskonalennya ta rozvytok. – Rezhym dostupu : <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=139>. – Nazva z ekranu.

24. Shevchenko S. O. Derzhavno–hromadskiy mekhanizm upravlinnya yakistiu vyshchoi osvity: vidpovid na vykylyky chasu / Serhii Oleksiiovych Shevchenko // Upravlinnia v osviti: zbirnyk materialiv V Mizhnarodnoi naukovo–praktichnoi konferentsii, 14–16 kvitnia 2011 roku / Instytut innovatsiynykh tekhnolohii i zmistu osvity [ta in.]. – Lviv : Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki, 2011. – S. 348–349.

Berezanska I. M., postgraduate student of department of history and culture of Ukraine, Pereiaslav–Khmelnitskiy Hrihoriy Skovoroda State Pedagogical University (Ukraine, Pereiaslav–Khmelnitskiy), berezanska.i@mail.ru

The interpretation of native investigators of innovations in organisation of educational process and management system in pedagogical establishments of I–II accreditation level of Ukraine (2002–2011)

The historiographical analysis of literature (2001–2011) which was dedicated to higher educational pedagogical establishments of I–II accreditation level of Ukraine is done, especially were analyzed innovations in educational process and system of higher education management. We used methods of analysis and synthesis, problem–chronological, historical–comparative.

It is revealed that actual state of educational process and management system of higher educational pedagogical establishments of I–II accreditation level of Ukraine isn’t investigated enough. The problems of history of development of these establishments were not deeply investigated, in the context of the formation and development of the whole higher educational system of Ukraine.

Keywords: innovations, higher educational pedagogical establishments, educational process, education management system.

Березанская И. М., аспирантка кафедры истории и культуры Украины, Переяслав–Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды (Украина, Переяслав–Хмельницкий), berezanska.i@mail.ru

Иновации в организации учебно–воспитательного процесса и системы управления образованием высших педагогических учебных заведений Украины I–II уровней аккредитации (2002–2011 гг.) в трактовке отечественных исследователей

Проведен историографический анализ литературы 2002–2011 гг., посвященной высшим педагогическим учебным заведениям Украины I–II уровней аккредитации, в частности иновациям в учебно–воспитательном процессе и системе управления сферой высшего образования. При исследовании данной проблемы использовались методы анализа и синтеза, проблемно–хронологический, историко–сравнительный.

Выявлено, что современное состояние учебно–воспитательного процесса и системы управления образованием высших педагогических учебных заведений Украины I–уровней аккредитации исследованы недостаточно. Вопросы истории развития данных вузов исследователи касались вскользь, в контексте освещения становления и развития всей системы высшего образования Украины.

Ключевые слова: иновации, педагогические вузы, учебно–воспитательный процесс, система управления образованием.

* * *

УДК 572.9(=11/=8):314.1](477.41)“20”

Деркач С. С.
аспірантка кафедри етнології та краєзнавства,
Київський національний університет
ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), SvitlankaDe@gmail.com

ЕТНОМОВНІ ЗМІНИ У СКЛАДІ НАСЕЛЕННЯ КИЇВЩИНИ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Аналізуються зміни в етнічному та мовному складі населення Київщини за даними переписів населення 1989 та 2001 року, наданими Головним управлінням статистики у Київській області. Крім того, дослідження ґрунтується на результатах опитування жителів Києво–Святошинського і Макарівського районів Київської області. Метою проведеного дослідження було виявлення характеру і динаміки змін в етнічному та мовному складі сільського населення Київщини.

Проведено аналіз даних, які відображені у таблицях. З’ясовано, що відбулися значні зміни в етнічній та мовній динаміці Київщини. У складі населення серед етнічних груп переважають українці та росіяни. Скорочення загальної чисельності населення Київської області відбулось майже на всіх етносах, проте зафіксовано також кількісне збільшення деяких етнічних груп. У містах Київської області більше розмовляють російською мовою, а в селах, навпаки, українською або суржиком.

Результати Всеукраїнського перепису населення засвідчили тенденцію до підвищення рівня освіти населення Київської області, зростання в сільській місцевості кількості осіб, які мають вищу і повну загальну середню освіту.

Ключові слова: загальні переписи населення, Київська область, етнічні та етномовні процеси.

Населення України вирізняється досить різноманітним етнічним складом. Частка різних національностей в складі населення України, як і їхня абсолютна кількість, ніколи не була постійною. Ця нестабільність відбиває суть етнодемографічних процесів України, розвиток яких перебуває під впливом як об’єктивних, так і суб’єктивних факторів, залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх умов. Все це справило свій вплив на динаміку змін етнічного складу населення України.

На зміни етнічного складу населення впливають етнічні процеси, що відбуваються в державі. Село в Україні здебільшого моноетнічне, тут переважну більшість становлять українці, тому процеси етнічної асиміляції стосувалися сільського населення меншою мірою, аніж міського. Значний внесок у дослідження етнічного складу населення та мовних процесів України належить В.Наулку [1], В.Євтуху [2], Т.Рудницькій [3], В.Скляру [4], В.Романцову [5] та ін. Етномовні процеси на Київщині залишаються мало вивченими, тому ця тема потребує ґрунтовного дослідження.

Метою проведеного дослідження було виявлення характеру і динаміки змін в етнічному та мовному складі сільського населення Київщини.

У продовж 2012–2014 рр. було проведено опитування сільських жителів Київської області, що постійно працюють у місті Києві. У ході польових досліджень було опитано 152 особи віком від 17 до 65 років із Києво–Святошинського р–ну (Музичі, Лука, Гореничі, Неграші, Княжичі, Личанка, Шпитьки, Бузова, Горбовичі, Петрушки, Жорнівка) та Макарівського р–ну (Новосілки, Мостище, Калинівка) Київської області. Крім того, було використано дані Головного управління статистики у Київській області.

У сучасній Україні живуть представники близько 130 національностей. При цьому більш ніж 90 з них нараховують понад 100 осіб. Значна частина етнічних спільнот належить до слов’янської групи індоєвропейської мовної сім’ї. За даними перепису 1989 року, українці, росіяни, білоруси, поляки, болгары,

чехи, словаки, належать до семи найбільш численних етнічних спільнот держави. Разом вони становлять 96,7% усього населення [3, с. 51].

Перепис населення 1989 року показав, що за 10 років, які передували перепису, найменший приріст населення був саме в Україні і становив 3,7%, а по Радянському Союзу – в середньому 11%. З даних 1989–1990 рр. стає зрозуміло, що в Україні в більшості областей почався процес депопуляції [6, с. 38–39].

Серед чинників, які визначили відносно повільне зростання українського етносу, крім зниження природного приросту, потрібно назвати міграцію до інших країн. У Російській Федерації за 1979–1989 рр. чисельність українців зросла на 706,3 тис. осіб, у Молдові на 40 тис. осіб. В останні десятиліття загалом зменшилася чисельність європейського населення внаслідок зарубіжної еміграції. Починаючи з 1989–1990 рр., тільки з України емігрувало близько 100 тис. чол. [6, с. 11–13].

Після проголошення незалежності в Україні простежуються нові тенденції у зміні національного складу населення. За даними Всеукраїнського перепису населення 2001 р., загальна кількість населення держави становила 48,5 млн. осіб, зокрема українців було 37,5 млн. осіб (77,7%), росіян 8,3 млн. осіб (17,2%), євреїв 103 тис. осіб (0,2%), білорусів 280 тис. осіб (0,6%), молдаван 200 тис. осіб (0,5%), кримських татар 250 тис. осіб (0,5%), німців 30 тис. осіб (0,01%) [7, с. 84].

Зростання загальної чисельності населення України і окремих національностей значною мірою обумовлювалося високими показниками народжуваності і природного приросту. Однак поступово відбувається зменшення темпів загального приросту за рахунок міграційних рухів. Та все ж кількість українців протягом усього досліджуваного періоду перевищувала 70%.

За даними 2001 р., переселенці з інших регіонів України склали 18–26% загальної чисельності українців і заселили вісім областей – Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Київську, Луганську, Миколаївську, Одеську, Херсонську. Зовсім інша ситуація була серед росіян, чисельність яких у 1989 р. становила 11,4 млн. чол., з них 6,4 млн. або 57% народились на території України [8, с. 120].

Головним показником етнічних змін у сільському середовищі Київщини є дані щодо чисельності представників різних етносів. Розглянемо основні зміни, які відбулися в структурі населення Київської області за період між переписами 1989 і 2001 років.

За даними перепису 1989 року, кількість міського населення Київщини становила 1 млн. 29 тис. 425 осіб, а кількість сільського – 901 тис. 645 осіб. Загальна кількість населення у Київській області становила 1 млн. 931 тис. 70 осіб.

На 2001 рік кількість міського населення зафіксована як 1 млн. 41 тис. 556 осіб, а кількість сільського населення Київщини – 779 тис. 505 осіб. Загальна кількість населення у Київській області становила 1 млн. 821 тис. 61 особу. Отже, за час між двома останніми переписами загальна чисельність населення зменшилась на 5,7% [9].

Порівняльні дані щодо кількості постійного населення найбільш численних національностей Київської області [9]

Національність	Осіб		2001 рік у % до 1989	На скільки % збільшилось або зменшилось кількість нас.
	1989 рік	2001 рік		
українці	1726250	1684803	97,6	- 2,4%
росіяни	167808	109322	65,1	- 34,9%
білоруси	12020	8698	72,4	- 27,6%
поляки	5046	2846	56,4	- 43,6%
вірмени	1165	2341	у 2 р.	+ 101%
молдавани	1799	1515	84,2	- 15,8%
євреї	6997	1296	18,5	- 81,5%
азербайджанці	855	933	109,1	+ 9,1%
татари	1190	902	75,8	- 24,2%
цигани	699	833	119,2	+ 19,2%
німці	724	732	101,1	+ 1,1%
грузини	419	544	129,8	+ 29,8%
болгари	628	480	76,4	- 23,6%
узбеки	938	264	28,1	- 71,9%
чуваші	430	255	59,3	- 40,7%
мордва	414	250	60,4	- 39,6%
румуні	201	223	110,9	+ 10,9%
литовці	326	193	59,2	- 40,8%
угорці	127	139	109,4	+ 9,4%
туркмени	114	126	110,5	+ 10,5%

Наведені у таблиці дані відображають значні зміни в етнічному складі населення Київщини, які варто далі проаналізувати.

У складі населення Київської області переважають два етноси – українці, які становлять 97,6%, та росіяни – 65,1%. Протягом міжпереписного періоду кількість українців зменшилась на 2,4%, а кількість російського етносу на 34,9%. Євреї, які раніше займали 3 місце за чисельністю в Україні, посіли 10 місце. У Київській області вони займають 7 місце за чисельністю і їхня кількість значно зменшилась порівняно з 1989 р. – на 81,5%. Це пов'язано, перш за все, з поверненням на історичну батьківщину.

За останні роки у Київській області значно зменшилась кількість білорусів – на 27,6%, поляків – на 43,6%, молдаван – на 15,8%, татар – на 24,2%, болгар – на 23,6%, узбеків – на 71,9%, литовців – на 40,8% та ін. представлених незначною кількістю національностей. Останній Всеукраїнський перепис населення 2001 року по Київській області зафіксував певне кількісне збільшення 5 етнічних спільнот: азербайджанців (з 855 у 1989 р. до 933 у 2001 р.), румунів (з 201 у 1989 р. до 223 у 2001 р.), грузин (з 419 у 1989 р. до 544 у 2001 р.), циган (з 699 у 1989 р. до 833 у 2001 р.) та значне чисельне зростання вірменської етнічної спільноти – вдвічі (з 1165 у 1989 р. до 2341 у 2001 р.). Це пов'язано з масовою міграцією представників цих етносів.

На зміни етнічного складу населення України вплинули наслідки чорнобильської катастрофи. Зокрема, значну частину чеського населення Житомирщини і Київщини було переселено до Чехословаччини завдяки зусиллям її уряду [3, с. 31]. Активно ці процеси відбувалися і на території Київщини.

Населення Чорнобиля до трагедії у 1986 р. складало 8221 чол. [10]. Як повідомляють сільські жителі Київщини, на етнічний склад населення вплинула Чорнобильська трагедія. У 1986–1989 роках активно переселилася значна частина населення, а саме: українці, росіяни, білоруси. Переселенці-чорнобильці переселилися з сім'ями переважно у квартирні будинки. Протягом деякого часу переселенці змінювали місце проживання і селилися в інших селах та містах України.

Таблиця 1

Відбувалися зміни у складі населення і з огляду на статтю. Наведемо ці дані для Київської області.

Таблиця 2

Порівняльні дані щодо кількості постійного населення чоловіків, жінок Київської області [9].

	Особи		2001 рік у % до 1989	На скільки % збільшилось або зменшилось кількість населення
	1989	2001		
чоловіки	881979	841463	95,4	- 4,6%
жінки	1049091	979598	93,4	- 6,6%

Аналізуючи дані таблиці, потрібно зазначити, що за період між 1989 р. та 2001 р. у статевій структурі населення Київської області сталися помітні зміни: зменшилася кількість жінок на 6,6%, а чоловіків на 4,6%.

Результати перепису 2001 р. щодо виявлення мовних характеристик груп національних меншин показали, що у функції мови міжнародного спілкування в Україні переважає не українська, а російська мова. Отже, 62,5% білорусів, 83% євреїв 88,5% греків, 58,7% татар, 33,3% болгар, що мешкають в Україні, назвали рідною російську мову, тоді як українську вважають рідною в тих самих групах відповідно 17,5%, 13,4%, 4,8%, 4,5%, 5,0%. Серед усіх національних меншин, які проживають в Україні, тільки поляки проявляють тенденцію до асиміляції з українцями: 71% поляків назвали рідною українську мову і лише 15,6% – російську [11, с. 117].

Аналізуючи зміни в користуванні мовою по областях, можна з'ясувати, що в 16 областях зросла питома вага українців, які рідною мовою визнають українську; це стосується як міських, так і сільських поселень. У деяких областях це число дорівнює майже 100% (Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Івано-Франківська, Кіровоградська, Львівська, Київська, Полтавська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська – всього 16 областей) [5, с. 53].

Мова, як і національна самосвідомість, є важливим показником етнічної належності. У Радянському Союзі проводилася політика на викорінення української і насадження російської мови. Лише здобуття Україною незалежності зупинило цей процес. Загальновідомо, що з 1980-х рр. зросійщення набуло значного поширення у школах, вищих навчальних закладах та різних установах [12, с. 63]. Тобто, в Україні радянського періоду тривала політика русифікації, започаткована ще за часів царизму. Наслідки такої політики яскраво проявляються і сьогодні. Більшість міст та сіл України залишаються російськомовними.

Основним фактором етнічних змін стали міграційні процеси та зміни самосвідомості. Якщо за радянських часів значна частина українців асоціювала себе з росіянами, то сьогодні представники основного етносу незалежної держави усвідомлюють себе українцями.

В Україні, за даними Всесоюзного перепису 1989 року, вільно розмовляють українською мовою 78% жителів, для 32,8 млн. чол. вона є рідною. Інші 7 млн. жителів України вільно розмовляють, але українську визнають як другу мову. Згідно з даними Всеукраїнського перепису населення 2001 року, українців серед загальної чисельності, яка становила 48

млн. 457 тис., було 37 млн. 541,7 тис. осіб (77,8%), хоча за попередні роки кількість українців зросла на 0,3% і тому ситуація дещо змінилась. Згідно з даними перепису 5 грудня 2001 року, в Україні вільно розмовляють українською мовою 85,2% жителів, рідною вважають українську мову 67,5% населення незалежної держави, що на 2,8% більше порівняно з даними 1989 року. Але 14,8% корінного етносу вважають рідною мовою російську [8, с. 116–117].

З метою аналізу змін, які сталися після розпаду Радянського Союзу та здобуття Україною незалежності, було здійснено опитування сільських жителів Київщини. Було поставлено низку запитань, серед яких і ті, що стосуються етнічних і мовних процесів Київської області. Було надано відповіді й на запитання: “Яку мову (мови) Ви найчастіше вживаєте у повсякденному спілкуванні?” або “Якщо у повсякденному спілкуванні Ви використовуєте дві мови, від чого залежить перехід з однієї на іншу?”.

Стан української мови на сьогодні серед українців Київщини досить суперечливий. У школах навколишніх сіл передмістя Києва, а саме Києво-Святошинського та Макарівського району, мовою викладання залишається українська, хоча населення постійно відчуває російськомовний тиск міста. Виїжджаючи до Києва, жителі передмістя вважають за обов'язкове розмовляти російською. Пояснюють це тим, що спілкування українською буде вказувати на те, що вони не кияни, а приїхали з сіл. Варто зазначити, що мову, якою вони розмовляють удома в побуті, українською назвати складно – це суржик. Особливо для молоді Київщини російська мова вважається престижною.

Відповідно до змін в етнічному складі населення Київської області відбулися зміни й у вживанні мови. Дані, наведені у таблиці, свідчать, що у Київській області серед усього населення різних національностей поширена українська і російська мова.

Таблиця 3

Дані щодо рідної мови постійного населення найбільш численних національностей Київської області [9].

	За даними перепису на 5 грудня 2001 року (Київська область)			
	Всього осіб	Із них вважають рідною мовою, в %		
		свої національності	не свої національності	
		українську	російську	
Все населення у тому числі:	1820639	96,8	1,2	1,9
українці	1684803	98,4	x	1,5
росіяни	109322	87,6	12,3	x
білоруси	8698	33,5	26,6	39,7
поляки	2846	5,2	82,6	10,8
вірмени	2341	58,2	13,9	27,3
молдавани	1515	49,2	27,8	22,1
євреї	1296	5,3	39,4	5,5
азербайджанці	933	54,7	18,7	24,1
татари	902	21,4	15,1	62,7
цигани	833	58,9	34,0	3,6
німці	732	5,6	33,7	59,4
грузини	544	48,7	20,9	30,3
болгари	480	28,5	30,2	41,2
узбеки	264	32,2	22,7	43,9
чуваші	255	27,0	9,0	63,5
мордва	250	14,4	16,8	68,0
румуні	223	33,2	49,8	11,2
литовці	193	36,8	30,0	33,2
інші національності	4209	27,7	27,2	41,9

Серед усього населення Київської області вважає рідною мову своєї національності 96,8%, а рідною як мо-

ву не своєї національності – українську 1,2%, а російську – 1,9%. Сьогодні російська мова надалі виконує функцію мови міжетнічного спілкування, тому етнічні меншини (євреї 55%, білоруси 39,7%, вірмени 27,3%, азербайджанці 24,1%, грузини 30,3%, узбеки 43,9%, німці 59,4%, татари 62,7%) володіють нею краще, ніж українською.

Одним із важливих наслідків міграційних рухів, які відбувалися на всій території України, стала зміна етнічної структури населення. Яскравою ознакою міграційних процесів Київщини є наплив у сільську місцевість міського населення, що пояснюється особливим попитом на землі довкола столиці. Кияни та бажаючі з інших областей, особливо з Луганської, Донецької області, купували земельні ділянки під забудову. За опитуванням проведеним автором, жителі східної України розмовляють лише російською мовою, хоча розуміють і українську.

Деформація мовної ситуації полягає в тому, що співвідношення україномовної та російськомовної частини населення України не відповідає часткам українців і росіян. Загальну картину ускладнює наявність носіїв змішаного українсько–російського мовлення, так званого суржику.

Мовна ситуація в Україні характеризується наявністю двох високо статусних мов та конкуренцією між ними. Ця конкуренція відбувається в середовищі національних меншин.

Таблиця 4

Порівняльні дані щодо рівня освіти постійного населення Київської області в 1989 та 2001 рр. [9].

Освіта	Всього осіб, які мають освіту							
	Міське населення				Сільське населення			
	1989 рік	2001 рік	2001 рік у % до 1989	На скільки % збільшилось або зменшилось	1989 рік	2001 рік	2001 рік у % до 1989	На скільки % збільшилось або зменшилось
Повна вища освіта	111	148	133,3	+33,3	38	67	176,3	+76,3
Повна загальна середня освіта	329	369	112,2	+12,2	263	344	130,8	+30,8

Аналіз даних таблиці показує що, порівняно з 1989 р. у 2001 р. спостерігається збільшення на 33,3% осіб серед міського населення, які мають повну вищу освіту за рахунок молоді, а загальна середня повна освіта у Київській області збільшилась на 12,2%. Варто зазначити, що з кінця 90–х рр. по Україні, особливо у великих містах, було відкрито велику кількість приватних вищих навчальних закладів.

Подібна ситуація щодо рівня освіти серед сільського населення. Порівняно з міським тут рівень освіти збільшився на 76,3% – вища освіта і на 30,8 – повна загальна середня освіта. Пояснюється це тим, що у селян з'явилася можливість покращити своє матеріальне ста-

новище шляхом продажу земельних ділянок під забудову, а кошти спрямувати на освіту.

За результатами опитування мешканців Київської області було з'ясовано, що після проведення земельної реформи 2003 року селяни отримали наділи землі від 8–10 соток до 2 га. Це значною мірою залежало від близькості розташування земельних ділянок до міста Києва. Швидкими темпами проводилася приватизація земель. Для багатьох сімей через продаж земельних ділянок з'явилася можливість віддати своїх дітей на навчання на контрактній основі у вищі навчальні заклади.

Таким чином, за час між двома переписами населення 1989 та 2001 рр. відбулися зміни як у кількості, так і в якості етнічної та мовної динаміки, що вплинуло на відтворення населення в цілому. Скорочення загальної чисельності населення Київської області відбилась майже на всіх етносах, проте зафіксовано також кількісне збільшення деяких етнічних груп.

Джерелом зростання чисельності міського населення було прибуття мешканців у міста й селища міського типу із сільської місцевості, перетворення сільських населених пунктів на міські у зв'язку з економічним розвитком, а також природній приріст населення в міських пунктах. У містах Київської області (зокрема Вишневе) більше розмовляють російською мовою, а в селах, навпаки, українською або суржиком.

Результати Всеукраїнського перепису населення засвідчили тенденцію до підвищення рівня освіти населення Київської області, зростання в сільській місцевості кількості осіб, які мають вищу і повну загальну середню освіту.

Список використаних джерел

1. Наулко В. Хто і відколи живе в Україні. – К., 1998. – 80 с.
2. Євтух В. Етносуспільні процеси в Україні: можливості наукових інтерпретацій. – К., 2004. – 243 с.
3. Рудницька Т. Етнічні спільноти України: тенденції соціальних змін. – К., 1998. – 176 с.
4. Скляр В. Етномовні процеси в українському просторі: 1989–2001 рр. – Харків, 2009. – 544 с.
5. Романцов В. Населення України і його рідна мова за часів радянської влади та незалежності (XX – початок XXI століття). – К., 2008. – 184 с.
6. Здоров'я та відтворення народу України. – 1991.
7. Романцов В. Історична демографія України XVIII – початку XXI ст. – К., 2010.
8. Вівчарик М., Капелюшний В. Українська нація: витоки, становлення і сьогодення. – К., 2003.
9. За даними Головного управління статистики в Київській області.
10. За даними Головного управління статистики в Київській області (Динамічні ряди).
11. Масенко Л. Мова і суспільство. Постколоніальний вимір. – К., 2004.
12. Українська етнологія. Навч. посібник / за ред. В.Борисенко. – К.: Либідь.

References

1. Naulko V. Hto i vidkoly zhyve v Ukraini. – K., 1998. – 80 s.
2. Jevtuh V. Etnosuspil'ni procesy v Ukraini: mozhlyvosti naukovykh interpretacij. – K., 2004. – 243 s.
3. Rudnyts'ka T. Etnichni spil'noty Ukrainy: tendencii' social'nyh zmin. – K., 1998. – 176 s.
4. Sklyar V. Etnomovni procesy v ukrai'ns'komu prostori: 1989–2001 rr. – Harkiv, 2009. – 544 s.
5. Romancov V. Naselennja Ukrainy i jogo ridna mova za chasiv radjans'koi' vlady ta nezalezhnosti (XX – pochatok XXI stolittja). – K., 2008. – 184 s.
6. Zdorov'ja ta vidtvorennja narodu Ukrainy. – 1991.

7. Romancov V. Istorychna demografija Ukrai'ny XVIII – pochatku XXI st. – K., 2010.

8. Vivcharyk M., Kapel'jushnyj V. Ukrai'ns'ka nacija: vytoky, stanovlennja i s'ogodennja. – K., 2003.

9. Za danymy Golovnoho upravlinnja statystyky v Kyi'vs'kij oblasti.

10. Za danymy Golovnoho upravlinnja statystyky v Kyi'vs'kij oblasti (Dynamichni rjady).

11. Masenko L. Mova i suspil'stvo. Postkolonial'nyj vymir. – K., 2004.

12. Ukrai'ns'ka etnologija. Navch. posibnyk / Za red. V. Borysenko. – K.: Lybid'.

Derkach S. S., graduate student of the Department of Ethnology and local history, Kiev National University Taras Shevchenko (Ukraine, Kiev), SvitlankaDe@gmail.com

Ethnic and language changes in the structure of Kyiv region population

In this article the author analyses the changes in ethnic and language structure of Kyiv region population using the information of 1989 and 2001 censuses what was given by Chief statistics Office in Kyiv region. Besides, this research of survey that was held in Kyiv-Sviatoshynskiy and Makarovskiy districts in Kyiv region. The aim of this research was to find out the nature and dynamics of the changes in ethnic and language structure of Kyiv region village population.

The information was analysed and shown in the tables. It was found out that considerable changes were taken place in ethnic and language development in Kyiv region. Among the population the Ukrainian and Russian ethnic groups are predominating. The reduction of general number of Kyiv region population affected almost every ethnoses but some ethnic groups increased in their number.

The urban population of the region speak mostly Russian and people in the villages speak Ukrainian or mixed language called "surjik".

The result of Ukrainian general census confirmed the tendency towards increase in education level of Kyiv region population, for instance in the villages the general number of persons that have higher or complete secondary education has grown.

Keywords: general census, Kyiv region, ethnic and language process.

Деркач С. С., аспірантка кафедри етнології та краєзнавства, Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (Україна, Київ), SvitlankaDe@gmail.com

Этноязыковые изменения в составе населения Киевской области в начале XXI века

Анализируются изменения в этноязыковом составе населения Киевской области по данным переписей населения 1989 и 2001 гг., представленным Главным управлением статистики в Киевской области. Кроме того, используются данные опроса жителей Киево-Святошинского и Макаровского районов Киевской области. Целью проведенного исследования было определение характера и динамики изменений в этническом и языковом составе сельского населения Киевской области.

Произведен анализ данных, которые отображены в таблицах. Определено, что произошли изменения в этнической и языковой динамике Киевской области. В составе населения среди этнических групп преобладают украинцы и россияне. Сокращение общей численности населения Киевской области отразилось почти на всех этносах, зафиксировано также численное увеличение некоторых этнических групп. В городах Киевской области больше разговаривают на русском языке, а в селах, наоборот, на украинском или на суржике.

Результаты Всеукраинской переписи населения засвидетельствовали тенденцию повышения уровня образования Киевской области, увеличение в сельской местности количества лиц, которые имеют высшее и полное общее среднее образование.

Ключевые слова: обща́я перепись населения, Киевская область, этнические и этноязыковые процессы.

* * *

УДК 372.48

Троханяк О. С.

кандидат історичних наук, доцент кафедри гуманітарних дисциплін, Березанський агротехнічний інститут (Україна, Березани), Alex_makena@ber.te.ua

Роль “Молодої України” в Березанах

Розглядається роль організації “Молода Україна” в провінційних містечках на прикладі м. Березани, Тернопільської обл.

Ключові слова: організація, “Молода Україна”, формування, діяльність, мітинги.

Національно-визвольні змагання українського народу на рубежі XIX–XX ст. посідають чільне місце в

історії України. Українством велась запекла боротьба за право української мови та культури, особливо за розвиток дійсної української національної історії. Важливим поборником Галичини була молодь яка об'єднувалась у різні товариства й організації й поширювала свої ідеї серед українства. Однією із таких організацій була “Молода Україна”.

Серед політичної еліти широким спектром поширилась ідея незалежності України. Ідейна молодь Галичини швидко підхопила дану мету й створила в 1899 р. у Львові організацію “Молода Україна”. Ініціатором та головним ідеологом виступив студент Львівського університету В.Старосольський, його підтримали друзі які на даний час становили так званий гурт української ідейності. 13 липня 1899 р. у Львові було скликано збори й затверджено “Молоду Україну”, прийнято проект та обрано головний комітет, що увійшов в історію під назвою “Комітет Десяти”: С. Косевич, В. Старосольський, В. Темницький, Л. Цегельський, А. Крушельницький, С. Горук, Т. Мелень, М. Галушинський, О. Грабовський, М. Залітач. З осені створюється однойменний часопис “Молода Україна”, а комітет стає його редакційним органом, та перший номер виходить в 1900 р.

Мету організації, в якій автори пояснили свою ідею було висловлено у статті, що стала програмою “Товариші і Товаришки!”, авторів В. Старосольського та С. Косевича, опублікованій у першому номері журналу “Молода Україна”. У ній сформульовано основні теоретичні цілі і завдання “Молодої України”: “Символом сих ідеалів, стягом, що під ним спішити мемо у бій за наші ідеали, є для нас одно велике слово: Україна. [...] Готові ми до всякої посьвяти та до найтяжшої боротьби, бо ціль наша взнесла і висока, бо ідея наша сьвята і непорочна. Наша національна ідея, се не само питанє мови, се не само питанє етнографічної відрубности, се питанє політичної незалежности нашого народу, повної соціальної справедливости, що його грімким голосом підняли поневолені та соціально упосліджені верстви...” [9, с. 1–2].

Для розуміння ідеї “Молодої України” та причини їх згуртування Л. Цегельський накладом “Просвіти” під редактуванням І. Франка видає брошуру “Русь – Україна, а Московщина – Росія” в якій аналізує історію українсько-московських стосунків від найдавніших часів і стверджує: “Ми переконалися, що наш народ і в Галичині і в російській Україні, стає до боротьби з чужинцями – поляками та москалями – та змагає здвигнути самостійну українську державу, а не хоче приставати ні до Польщі, ні до Москви, та що з цього всего виходить, що ми, русини-українці, є особним народом, який має свою особну історію і свої особні інтереси та змагає до повної незалежності в будучині” [13]. По всій Галичині прокотилась хвиля згуртування і утворення філій даного товариства. Виникає такий рух і у Березанах, на що звертав увагу А. Чернецький, згадуючи: “Зенон Кузеля заснував таємний учнівський гурток, що його згодом охрестили “Молода Україна”. [...] Від січня 1900 р. почав у Львові виходити місячник української молоді “Молода Україна”. Ми стали твердо на українській національній платформі. Проголошено політичне гасло: вільна самостійна Українська держава” [15, с. 22]. Члени гуртка Березанщини допомагали в